

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens del IX (Pilar 3)

Oppdatert pr 31. desember 2008

...Orkdalsbanken!

**ORKDAL
SPAREBANK**
- banken du snakker med

Innhold

1	Innledning og formål med dokumentet.....	2
2	Konsolidering.....	2
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv.....	2
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav.....	3
3.1	Ansvarlig kapital.....	3
4	Kreditrisiko og motpartsrisiko.....	5
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall.....	5
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger.....	5
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.....	6
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid.....	7
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	7
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	8
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål.....	8
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav.....	9
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater.....	10
5	Egenkapitalposisjoner.....	10
6	Styring og kontroll av risiko.....	11
6.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	11
6.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer.....	13
7	Renterisiko.....	16

1 Innledning og formål med dokumentet

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Det legges opp til å utarbeide et tilsvarende dokument hvert år i tilknytning til årsrapporten. Vesentlige endringer som gjør at innholdet i dokumentet avviker betydelig fra faktiske forhold vil kunne medføre hyppigere oppdatering av informasjonen.

Alle tall i dokumentet er per 31. desember 2008 og rapporteres i hele tusen kroner med mindre annet fremgår.

Orkdal Sparebank benytter standardmetoden ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Standardmetoden innebærer at det benyttes standardiserte, myndighetsbestemte risikovekter ved beregningen av kapitalkravet. Ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko benyttes basismetoden, som innebærer at kapitalkravet beregnes i forhold til gjennomsnittlig inntekt siste tre år.

Banken har ikke handelsportefølje og beregner derfor ikke kapitalkrav for markedsrisiko.

Det vises for øvrig til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Orkdal Sparebank har ingen datterselskaper eller tilknyttede selskaper mv.

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Orkdal Sparebanks ansvarlige kapital består kun av kjernekapital. Kjernekapitalen utgjøres i sin helhet av sparebankens fond og et gavefond.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (tall i tusen NOK)

	Beløp
Kjernekapital:	
Sparebankens fond	354.834
Gavefond	600
Fradrag i kjernekapital:	
Immaterielle eiendeler	1.180
Utsatt skatt	4.865
Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	4.320
Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	12.341
Sum kjernekapital	332.728
Sum ansvarlig kapital	332.728
Kapitaldekning	22,97 %

Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko samt det samlede kapitalkravet.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Minimumskrav
Stater og sentralbanker	0
Lokale og regionale myndigheter	0
Offentlig eide foretak	10
Multilaterale utviklingsbanker	0
Internasjonale organisasjoner	0
Institusjoner	6.773
Foretak	18.896
Massemarkedsengasjementer	2.484
Engasjementer med pantesikkerhet i bolig	53.597
Forfalte engasjementer	776
Høyrisiko-engasjementer	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	0
Andeler i verdipapirfond	312
Øvrige engasjementer	26.155
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	109.003
Kapitalkrav for motpartsrisiko	40
Kapitalkrav for operasjonell risiko	8.364
Sum	117.407

4 Kreditrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon av misligholdte engasjement:

Et engasjement ansees som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt ennå, når det er blitt identifisert objektive bevis på verdifall.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter ”Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004”. Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til amortisert kost fastsatt ved bruk av effektiv rentemetoden, som forenklet kan sies å være utlånets balanseførte verdi ved første gangs måling justert for mottatte avdrag og eventuell nedskrivning for tap. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Størrelse på engasjement kombinert med risikoklasse
- Misligholdte/ikke misligholdte engasjement

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiberegningene benyttes løpende effektiv rente. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgspris fratrukket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken har brukt halvårslige vurderinger, men skal heretter foreta kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån kan foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Banken har så langt forholdt seg til dette på en skjønnsmessig måte, og har brukt en formel der det er foretatt en gruppenedskrivning av en fast prosentvis andel av de svakeste risikoklassifiserte engasjementene innenfor personmarkedet. Banken har ikke valgt å foreta gruppenedskrivninger mot bedriftsmarkedet. Etter en generell henstilling fra Kredittilsynet foretok banken i 2008 en økning i gruppenedskrivningene.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Personkunder	1.849.896	48.740	1.050	1.899.686
Primærnæringer	100.695	15.490	369	116.554
Industri og bergverk	33.777	5.196	0	38.973
Bygg og anlegg	68.415	11.566	3.656	83.637
Eiendomsdrift	193.969	30.270	10.255	234.494
Øvrige næringer	133.058	20.630	9.931	163.619
Terra BoligKreditt	67.302	0	17.115	84.417
Øvrige finansinstitusjoner	106.655	0	0	106.655
Sum	2.553.767	131.892	42.376	2.728.035
Orkdal kommune	1.612.466	89.297	19.348	1.721.111
Øvrige deler av vårt lokale nedslagsfelt	311.253	17.237	3.822	332.312
Øvrige deler av Norge	628.326	25.358	19.206	672.890
Utland	1.722	0	0	1.722
Sum geografisk fordeling	2.553.767	131.792	42.376	2.728.035
Gjennomsnitt ²	2.273.567	135.831	37.565	2.446.963

1 Etter individuelle nedskrivninger

2 Gjennomsnitt av inngående og utgående balanse siste år

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	440.688	32.292	100.587	472.117	1.519.803	-11.720	2.553.767
Ubenyttede rammer	0	0	85.790	46.102	0	0	131.892
Garantier	0	0	0	17.574	24.802	0	42.376
Sum	440.688	32.292	186.377	535.793	1.544.605	-11.720	2.728.035

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen nedenfor viser misligholdte og tapsutsatte utlån, individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantiansvar fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Tapsutsatte engasjementer	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Personkunder	1.911	3.440	1.749	-1.595	0	0
Primærnæringer	0	0	0	0	0	0
Industri og bergverk	0	0	0	0	0	0
Bygg og anlegg	0	33.699	6.771	6.671	0	0
Eiendomsdrift	5.866	16.310	2.200	-153	0	0
Øvrige næringer	0	2.475	1.000	667	0	0
Terra BoligKreditt	0	0	0	0	0	0
Øvrige finansinstitusjoner	0	0	0	0	0	0
Sum	7.777	55.924	11.720	5.590	0	0
Trøndelag	7.777	55.924	11.720	5.590	0	0
Øvrige deler av Norge	0	0	0	0	0	0
Utland	0	0	0	0	0	0

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Tabellene nedenfor viser utviklingen i nedskrivninger på utlån og avsetninger på garantiansvar for regnskapsåret 2008.

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	6.130	0	6.130
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	408	0	408
+Nye nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	9.696	0	9.696
-Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	863	0	863
-Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	3.651	0	3.651
Utgående balanse	11.720	0	11.720

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)

Inngående balanse	3.377
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	3.000
Utgående balanse	6.377

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	5.590	0	5.590
Periodens endring i gruppenedskrivninger	3.000	0	3.000
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	863	0	863
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	2.019	0	2.019
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	160	0	160
Periodens tapskostnad	11.312	0	11.312

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Orkdal Sparebank har per rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter (garantiansvar og finansielle sikkerheter) samt engasjementsbeløp som er fratrukket den ansvarlige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjementsbeløp før sikkerheter	Engasjementsbeløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	8.515	8.515		ingen	0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter	0	0		ingen	0 %	0 %
Offentlig eide foretak	651	651		ingen	0 %	0 %
Multilaterale utviklingsbanker	0	0		ingen	0 %	0 %
Internasjonale organisasjoner	0	0		ingen	0 %	0 %
Institusjoner	310.500	310.500		ingen	0 %	0 %
Foretak	255.135	255.135	12.341	ingen	0 %	0 %
Massemarkedsengasjementer	41.392	41.392		ingen	0 %	0 %
Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	1.914.229	1.914.229		ingen	85 %	0 %
Forfalte engasjementer	7.777	7.777		ingen	98 %	0 %
Høyrisiko-engasjementer	0	0		ingen	0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	0	0		ingen	0 %	0 %
Andeler i verdipapirfond	3.895	3.895		ingen	0 %	0 %
Øvrige engasjementer	343.250	343.250		ingen	0 %	0 %
Sum	2.885.344	2.885.344	12.341			

¹ Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Orkdal Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittisiko. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet, ved større opplån og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon i typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Samlet engasjementsbeløp (kredittequivallent verdi) hvor det beregnes kapitalkrav for motpartsrisiko utgjorde pr 31.12.2008 NOK 109 mill (engasjementsbeløp før sikkerhetsstillelse og konverteringsfaktorer).

Matrisen under viser derivatkontraktene virkelige verdi før og etter motregning.

Motpartsrisiko ved derivatkontrakter

Beløp i tusen kroner	Virkelig verdi ¹
Før motregning	4.111
Etter motregning	1.279

1 Med virkelig verdi før motregning forstås summen av virkelig verdi av alle kontrakter med positiv verdi. Virkelig verdi etter motregning er summen av virkelige netto positive verdier mot hver enkelt motpart.

5 Egenkapitalposisjoner

Aksjer, andeler og grunnfondsbevis deles vanligvis inn i tre porteføljer; handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler. Orkdal Sparebank har ingen handelsportefølje, bankens beholdning besto derfor ved årsskiftet av poster klassifisert som omløps- og anleggsmidler. Det er i inneværende år ikke foretatt endringer i de benyttede regnskapsprinsipper.

Omløpspostene er ordinære poster hvor intensjonen om å realisere kortsiktige gevinster på kurssvingninger ikke er fremtredende (i motsetning til ved handelsporteføljen). Postene blir verdsatt til den laveste verdi av anskaffelseskost og markedsverdi. Alle papirer i denne porteføljen er børsnoterte, og børskursen pr 31.12.2008 er derfor lagt til grunn som markedsverdi. I nærværende Pilar 3-dokument omtales denne beholdningen som værende til gevinstformål, selv om gevinstformålet ikke er spesielt fremtredende.

Anleggspostene, det vil si poster beregnet til varig eie eller bruk, er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Beregningen av virkelig verdi baseres på informasjon om foretakets fremtidige kontantstrømmer, soliditet og fremtidsutsikter. Nedskrivning blir foretatt når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdinedgangen skyldes forhold som må antas å ikke være av forbigående karakter. Nedskrivningene reverseres når grunnlaget for dem ikke lenger vurderes å være til stede. Ingen papirer i porteføljen er børsnoterte. I Pilar 3 omtales denne beholdningen som værende til strategiske formål.

Matrisen nedenfor viser egenkapitalposisjoner fordelt etter om de holdes for gevinstformål eller strategisk formål. Matrisen viser også type verdipapir og bokført verdi, virkelig verdi, realisert gevinst/tap siste år, akkumulert urealisert gevinst/tap og hvor mye av dette som er medregnet i henholdsvis kjernekapital og tilleggskapital.

Beløp i tusen kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjernekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler - gevintsformål						
- børsnoterte aksjer	5.317	5.317	0	-2.366	0	0
- andre aksjer og andeler	2.408	2.408	2	-4.998	0	0
Aksjer og andeler - strategisk formål						
- børsnoterte aksjer						
- andre aksjer og andeler	22.802	22.802	0	0	0	0

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Styling og kontroll av risiko

6.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, med skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifiseringsseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Bankens har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre

risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoe, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoe. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et ønsket nivå for kapital. Dette nivået er benevnt bankens kapitalmål.

I fastsettingen av bankens kapitalmål inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at kapitalmålet alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens kapitalmål og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år.

Styret er regelmessig involvert i bankens ICAAP-prosess, gjennom drøftinger i styreseminar og styremøter. Bankens eksterne revisor har foretatt en overordnet vurdering av bankens prosess.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og beregning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoe gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i én enkelt variabel. I tillegg til dette gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige endringer i flere relevante faktorer. Banker gjennomfører også egne stresstester av likviditetsrisiko.

6.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoe

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontroll-opplegg. Det avgis lederrapporter med avvikrappoterter til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Kredittrisiko kan oppstå i forbindelse med bankens utlånsvirksomhet og i tilknytning til bankens beholdning av verdipapirer.

Bankens policy, kompetanse, rutiner og kontroller på kredittområdet skal være slik at det sikrer en sunn og langsiktig utvikling og god avkastning uten at banken utsettes for risiko som truer dens eksistens verken på kort eller lang sikt. Bankens regelverk i kredittpolicy og verdipapirpolicy setter rammer for bankens eksponeringer, nettopp for å begrense kredittrisikoen (og renterisikoen). Her nevnes spesielt at lån og kreditter til næringsformål ikke bør utgjøre mer enn 25 % av samlede lån og kreditter i banken.

Verdipapirbeholdningen i banken består av plasseringer foretatt på bakgrunn av likviditetskravet, samt plassering av likviditetsoverskudd. Bankens styre har fastsatt en maksimumsramme for obligasjonsbeholdningen på 15 % av den til enhver tid gjeldende forvaltningskapital.

Banken har innført risikoklassifiseringssystem for både bedriftsmarkedet og personmarkedet. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne. Næringskundene blir først analysert i forhold til siste års regnskap. Deretter tas det hensyn til realisasjonsrisikoen, det vil si hvor stor andel av engasjementet som eventuelt ikke er sikret ved pant. På grunnlag av regnskapsanalysen og sikkerhetene får næringskundene tildelt en risikoklasse. Både person- og næringskunder blir delt inn i følgende tre hovedrisikoklasser: Lav risiko, middels risiko og høy risiko.

Styret får 2 ganger pr. år en gjennomgang av alle engasjement over en viss størrelse, og ellers en gjennomgang av de engasjementene som etter kombinasjonen risikoklasse og engasjementsstørrelse kan representere en risiko.

Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

Bankens styre har fastsatt en ramme for bankens beholdning av aksjer, aksjefond og grunnfondsbevis til inntil 1 % av forvaltningskapitalen pr. siste årsskifte. Aksjer som

er klassifisert som anleggsmidler inngår ikke i grensene for maksimal beholdning. Anleggsbeholdningen består stort sett av aksjer i strategiske selskaper.

Banken handler ikke med valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Valutarisikoen er derfor minimal.

(Renterisikoen omhandles i et eget kapittel)

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap eller sviktende inntjening som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Risikoen for tap kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for ”restrisiko” som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontrollrutiner, deriblant en egen rutine for hendelsesrapportering. Avdekkede avvik rapporteres løpende fra bankens ledere til banksjef, som igjen rapporterer videre til bankens styre.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkeltbransjer
- Geografiske områder

Banken har fastsatt en del rammer for eksponering i sin kredittpolicy blant annet for å begrense konsentrasjonsrisikoen mot enkeltkunder og enkeltbransjer:

- Eksponering mot næringslivsmarkedet bør ikke utgjøre mer enn 25 % av samlede lån og kreditter.
- Maksimum engasjement for en enkeltkunde skal etter det lovpålagte kravet ikke overstige 25 % av bankens ansvarlige kapital.
- Såkalte store engasjement, er engasjement som utgjør mer enn 10 % av ansvarlig kapital. Over tid bør banken ikke ha mer enn 5 såkalte store næringslivsengasjement og de bør samlet sett ikke utgjøre mer enn 50 % av ansvarlig kapital.
- Eksponeringen i enkelte spesielt konjunkturfølsomme bransjer skal minst årlig være gjenstand for diskusjon i bankens styre. Bankens skal kritisk vurdere størrelsen på sitt engasjement mot enkeltbransjer, sett opp mot den risikoprofil de enkelte bransjer forventes å representere.

Banken har en høy konsentrasjon (81 %) av sine utlån i sitt definerte primærområde (Orkdal, Agdenes, størstedelen av Snillfjord og Skaun). Øvrige utlån er fordelt på Trondheim og resten av landet. Den mer-risikoen som følger av faktorer som er spesifikke for vårt primærområde, vurderes på grunn av betydelig variasjon innen primærområdet, til å være liten. Den geografiske konsentrasjonsrisikoen har også sitt motstykke i at kredittrisikoen generelt vurderes til å bli mindre ved at bankens rådgivere i større grad kan bruke lokalkunnskap i kredittvurderingene (”kirketårnsprinsippet”).

Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller i porteføljer av eiendomsinvesteringer. (Eiendomsprisrisiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko.)

Banken eier et eget bankbygg som er bokført til 6,5 mill. kroner. Det anses å være lav risiko for å få et verdifall på denne eiendommen som skulle føre til at markedsverdien kommer under bokført verdi.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

I forhold til likviditetsrisikoen, står de trekkrammer banken har i Norges Bank sentralt, sammen med Norges Banks generelle likviditetspolitikk. Et sentralt mål er også utviklingen i bankens netto utlånsituasjon som forteller noe om bankens grad av avhengighet til pengemarkedet. På grunn av den fallende innskuddsdekningen er avhengigheten av ekstern funding økt noe i 2008.

Banken har i tillegg til trekkrammene en likviditetsreserve i form av bankinnskudd og plasseringer i obligasjoner og aksjer. Banken har løpende obligasjonslån pålydende samlet 650 mill.kr, der 75 mill. kr forfaller i januar 2009, 275 mill. kr forfaller i februar 2011 og 300 mill. kr forfaller i september 2013.

Prisen på innhenting av ny likviditet steg betraktelig høsten 2008, men banken har gjennom obligasjonslån sikret seg en langsiktig finansiering og god likviditet. Når det gjelder overvåkingen av likviditeten, rapporteres den til styret på månedlig basis.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntektssvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

7 Renterisiko

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens utlåns- og innlånsvirksomhet og i tilknytning til bankens beholdning av verdipapirer. Renterisiko oppstår når rentebindingstiden for bankens aktiva- og passivaside ikke er sammenfallende.

Banken har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- Annen rentebærende gjeld
- Derivater

Renterisikoen på bankens utlåns- og innlånsvirksomhet er moderat, da kun 0,5 % av utlånene er på fastrentevilkår. Det er 10,9 % av innskuddsvolumet som er på fastrentevilkår, men renterisikoen er likevel moderat pga. kort rentebindingstid. Stordelen av innskudds- og utlånsmassen har flytende rente og banken står derfor friere til å tilpasse seg utviklingen i markedet. Det er likevel slik at banken i henhold til finansavtaleloven (gjeldende for privatpersoner) har en varslingsfrist på 6 uker før en eventuell renteøkning på løpende utlån kan iverksettes. I praksis reduserer banken denne renterisikoen ved å regulere innskuddene samtidig, likeledes vil avkastningen på bankens egenkapital øke ved renteøkning. Netto eksponering av bankprodukt med flytende rente som på grunn av 6-ukersfristen er utsatt for renterisiko ved renteøkning, er derfor langt mindre enn brutto utlånsvolum.

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Fra vår meglerforbindelse mottar vi månedlige kurs- og renterisikooversikter som inngår i bankens styring av renterisiko.

Det meste av rentebærende verdipapirgjeld er lagt ut med flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. Unntatt herfra er at banken har ett sertifikatlån samt ett F-lån i Norges Bank som er lagt ut med fast rente. Ved opptak av slik verdipapirgjeld til fastrente, blir det i hvert enkelt tilfelle vurdert om det er behov for sikring via renteswapper.

Banken måler renterisikoen ved at det beregnes en gjennomsnittlig durasjon (tid til neste renteendring) for de forskjellige rentebærende postene. Durasjonen benyttes så til å simulere betydningen av en økning eller reduksjon i rentenivået på 1 %-poeng.

Bankens styre har fastsatt en maksimumsramme for fastrenteprodukter i banken (utlåns- og innskuddsprodukter) og også som nevnt fastsatt en maksimumsramme på obligasjonsbeholdningen. Maksimumsrammene er satt i forhold til bankens forvaltningskapital. Det er også satt en øvre grense for durasjonen på produktene.

Disse markedsrisikorammene er satt for å begrense eksponeringen på produkter som er utsatt for renterisiko.

Det foretas fortløpende kontroll av at virksomheten holdes innenfor rammene.

Beløp i tusen kroner	Renterisiko ¹
Eiendeler	
Utlån til kunder med flytende rente	-1.093
Utlån til kunder med rentebinding	-222
Rentebærende verdipapirer	-1.834
Øvrige rentebærende eiendeler	0
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	445
Andre innskudd	0
Verdipapirgjeld	911
Øvrig rentebærende gjeld	2.660
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	0
Sum renterisiko	868

1 Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.

Banken har ingen renterisiko i utenlandsk valuta.